

באוצר החיים

לפסח

דברי אלקים חיי"ם מאוצרו הטוב של
כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק זצוקללה"ה

והמה בכתובים בגליונות היו"ל עולת שבת בשבתו
ע"י 'מכון דברי תורה'
מתוכם נאספו כמה אמרות טהורות
לתועלת התלמידים לשנן וללמוד בדרך קצרה

יו"ל ע"י

אוצר הספרים

דישיבת צאנז קלויזענבורג

ברוקלין ניו יארק

בנשיאות כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

כל הזכויות שמורות

©

Copyright

ישיבת צאנז קלויזענבורג

1420 50th St.

Brooklyn N.Y 11219

718.436.4209

להשיג הגליון בבתי מדרשינו די בכל אתר ואתר

לפסח

הנגלות לנו ולבנינו - עשיית המצוות בכוונות פשוטות

העולם כולו כגרגיל חרדל נגד החמה, והחמה כלא נחשבת נגד עולם היצירה, ולמעלה מזה עולם הבריאה, ועולם האצילות, גבוה מעל גבוה עד אין חקר.

על כן באו המקובלים וגילו סוד שיעור קומה מסדר עולמות העליונים, שלפי האמת אין המדובר כלל מעולם התחתון, אלא רופא חולים רומז לאיזו ספירה עליונה, ואשר ממנה נמשך בהשתלשלות גם בעולם הזה דבר קטן של רפואת חולים, על ידי עילת כל העילות וסיבת כל הסיבות, וכן פוקח עורים, סומך נופלים, זוקף כפופים וכו'. והמעין בסידור האריז"ל יעמוד מרעיד איך שבתפלה הולכים מעולם לעולם ומהיכל להיכל, ורואים מעשה מרכבה, ועל זה משבחים ומתפללים להשי"ת שם בעולם העליון. ובסידור הרש"ש יש עשרות דפים מלאים שמות הקדושים על מזמור אחד בלבד. ועל פי דרך זה כל השבחים מקבלים מושג אחר לגמרי. ובזמנינו אין אף אחד שיש לו השגה בזה.

גם בכל מעשי המצוות כתבו טעמים על פי קבלה לפי סדר עולמות העליונים. וגם על איסור לא תרצח כתוב בטעמי תורה להרח"ו טעמים על פי סוד ומעשה מרכבה, שלא צייתה תורה בגלל המובן המוסרי, שזה גם גוי יודע ומבין, אלא לפי שעל ידי רציחה פוגמים באיזה עולם.

וזו בבחינת שנאמר (איוב יט כו) ומבשרי אחזה אלו-ה, שנאמר (בראשית ט ו) כי בצלם האלקים

שמעתי מאת כ"ק אאמו"ר זי"ע מה ששמע מפה קדוש זקני הקדוש מצאנו זי"ע, אודות דברי הנודע ביהודה (קמא יור"ד צג ותנינא אור"ח קז) שקרא תגר על אמירת לשם יחוד, ואמר בלשון קדשו: זייער גירעכט איז געווען רבי יחזקאל'י, קומט אריין א א קוניאש און שרייט לשם יחוד, דו גראבער יונג וואס יחוד, וואס קוב"ה, וואס שכינתיה [=רבי יחזקאל צדק מאוד, נכנס לו עגלון עם הארץ וצועק לשם יחוד וכו', וכי יודע הוא מה זה יחוד ומה קוב"ה ושכינתיה].

התפלה והמצוות דברים העומדים ברומו של עולם

הנה עם הופעת אורם של חכמי המקובלים, האר"י הקדוש ועוד, הם באו אמרו וכי תכלית הנרצה ממצות אכילת מצה וראיית ציצית היא לזכור שייצאנו מארץ מצרים הגשמי. כשאומרים רופא חולים, וכי המכוון לשבח לאדון הכל שבידו לרפאות את החולה כמעשהו של הרופא הנכרי (להבדיל בין טומאה לטהרה) וכי בכך שבחו של מלך רם ונשא החותך חיים לכל חי. וכי שבחו של בורא כל היצורים היא בכך שהוא מחיה מתים, דלא הוּו חיי דהוּו חיי לא כל שכן (סנהדרין צא עא). וכן בכל פרקי שירות ותשבחות של פסוקי דזמרה, האם בכך גדולתו של השי"ת שהוא ברא עין פרי וכל ארזים, רמש וצפור כנף. הלא כחוכא ואיטלולא ייחשב לספר שבחים גשמיים על בורא כל העולמים, שכל

לא כל הרוצה יבא ויטול את השם

אמנם באו צדיקים אחרים וטענו שאם כן תהיה התורה נחלת יחידי סגולה, כאר"י הקדוש הרח"ו הרמ"ע מפאנו ודומיהם, ושאר עמא דארעא אזלא ומדלדלא. וכי אפשר לומר שמי שאינו מסוגל לעלות השמימה, כבעל התניא והצמח צדק והעטרת צבי שהיו כולם רוחני ומופשטים מגשמיות, או כהרה"ק מראפשיטין שהיה יחיד בדורו בחכמת אלוקית, אין מעשיו רצויים לפני המקום. לזה באו בדרכם הקדושה להורות לעם את המעשה אשר יעשון בדרך הנגלה.^א

בדרכם זו לימדו את בני ישראל והורו להם הדרך ילכו בה והמעשה אשר יעשון. והגם שכל דבריהם מלאים קבלה וסודות התורה, מכל מקום הלבישו את הדברים בענינים פשוטים, כגון אהבת ה', יראת ה', דביקות ואהבת ישראל. דהעיקר לעסוק במצוות מעשיות, ומה שאמרו חז"ל (סנהדרין קו ב) רחמנא ליבא בעי אין המכוון דוקא על כוונות וסודות, אלא שיכוין למען כבוד השי"ת ולעשות רצונו ית"ש עד כמה ששכלו מוגעת, חוקר ומקובל לפי ערכו ואיש פשוט כפי השגתו, ואם אינו יודע רק פירוש המלות בלבד יכוין זאת.

ולפי דרכם בקודש פירשו דע את אלקי אביך על ידי ועבדהו. עליון רק לקיים המצוות

עשה את האדם, ואם אחד יעלה בדעתו הכוונה בזה על דמות אברים ראש וחוטם וכו' כמו שיש בצלם דמות האדם, הרי זה אפיקורוס ומין לפי דעת הרמב"ם (תשובה ג ז). ולזה צריכים לדעת ולהבין מעשה מרכבה, וכפי שנדפס סדר הסולם. ואין המכוון ללמוד מתוך הכתב בלבד, כי בזה עלול לבא לידי הגשמה ח"ו, אלא שיהא חכם ומבין מדעתו (חגיגה יא ב).

ולפי ידיעה זו של חכמת הקבלה, מעשה מרכבה, וספר יצירה, מהנמנע לעבוד את השי"ת ולהתפלל כדת לעשות. בדרך זה הלכו הגאונים הקדושים בעל התניא וזקני הקדוש מוהרצ"ה מזידיטשוב זי"ע, ותלמידיהם הקדושים. ולמדו את העם דעת שבכדי להגיע לעבודת ה' באמת צריכים לדעת חכמת הקבלה, ובלי זה אי אפשר להיות יהודי. ודרשו את הכתוב (דברי הימים א' כח ט) דע את אלקי אביך ועבדהו, שידיעת אלקי אביך היא הקדמה הכרחית לועבדהו, שלא תשיג עבודת ה' אלא אם כן תדע פנימיות הדברים, שמצה בגימטריא ה' פעמים הוי' וכו'. וגם בזה אין המכוון כחסרי דעת שיושבים ומחשבים חשבונות בעלמא, שבזה הם מגשמים את הדברים, אלא צריכים לדעת פנימיות ורוחניות הדברים. וזה לא יתכן אלא על ידי קבלה מפי אליהו, וכשמגלין לו מן השמים.

ב, פירוש אם הוא אדם כזה שיש לו כל מיני עתים לטובה ולרעה, שלפעמים עושה מעשים טובים, ולפעמים להיפך שנכשל חס וחלילה לפעמים בעבירה, האדם כזה אל יבא בכל עת אל הקדש, שאל יכנס עצמו בסודות עליונים אשר מבית לפרוכת, פירוש כיון שעשה לעצמו מסך המבדיל בינו ובין הקדושה לא יכנס בסודות עליונים מיד^א וכו' (נועם אלימלך פרשת אחר').

א. "כל זמן שאדם אין שלם בצדקותיו, ועדיין הוא רך כגדי, לפעמים תחזק ולפעמים תחלש ביראתו, לזה אין ראוי לילך במעלות קדושים לעשות יחודים. וזה שאמר הכתוב (שמות כג ט) לא תבשל גדי בחלב אמו, פירוש כל זמן שאתה רך וחלש בצדקותיך כגדי אסור לך לבשל, דהיינו להמשיך השפעות מעולמות העליונים על ידי יחודים" (נועם אלימלך פרשת משפטים). וואל יבא בכל עת אל הקודש מבית לפרוכת (ויקרא טז

לכל נפש, כי האויר טמא מאוד, ואי אפשר בזמנינו לכון אל האמת וללכת כה גבוה. ולכן מוטב להתנהג בפשטות, ללמוד את מצוות התורה ודיניה למען נדע הדרך נלך בה והמעשה אשר נעשה, הלכות תפלה איך צריכים להתפלל, ולהדר בכל מצוה קלה כחמורה, וליזהר מכל עבירה שבתורה, לגדל בנים יראי ה' עוסקים בתורה ובמצוות, ולהדריך ולנהל את ביתו בדרך היהדות, ואחר כך כבר יעזור לו השי"ת שיתעלה וישיג מדרגות.

היחודים נפעלים ממילא

ובוונה פשוטה זו נחשבת בשמים כמו זו של האוכל על פי כוונת הארז"ל, לפי שאין הקב"ה בא בטרונאי עם בריותיו (ע"ז ג א), ומאחר והוא עושה עד כמה שידו מגעת הרי מעשיו רצויים כמעשה הגדולים והצדיקים.

זה המכוון בדברי זקני הקדוש, שאין נפקותא אם יודע איך וכיצד עושה לשם יחוד קוב"ה ושכינתיה, העיקר שיכוין לשם שמים, וממילא נעשה על ידי מעשיו יחוד קוב"ה ושכינתיה. מי

כפשוטם, באכילת מצה תכוין לקיים מצות ה' שציונו לאכול מצה למען נזכור שהיינו בארץ מצרים מעונים תחת ידיהם של גויים ארורים, שהכו אותנו, ועבדנו עבודת הפרך בחומר ובלבנים, והשי"ת גאלנו משם והרג את הגויים המצריים הללו – דברים כפשוטם.

כי אין שכלו משגת פנימיות הדברים, ומה זה ענין מצה בגבהי מרומים, ואשר גם קודם יציאת מצרים קיימו אבותינו מצות אכילת מצה, ולוט מצות אפה בפסח (רש"י בראשית יט א). הוא רק יודע פשטות הדברים, ומתוך כוונה פשוטה זאת הוא טורח בטחינת החטים, ושאיבת מים שלנו, ואפיית המצות בעמל ויזע, ומבזבז ממון רב עבור כל ההידורים כדת לעשות. ובליל פסח יושב ומספר לבניו בפחד ומורא איך שעבדים היינו לפרעה במצרים ויוציאנו ה' אלקינו משם, ומקיים מצוות הלילה לפי השגתו בהתלהבות רשפי אש.

בדורות האחרונים כבר נתקבל ונקבע כדיעה זו, שלא כל הרוצה ליטול את השם יבא ויטול, ואין עסק החקירה או הקבלה דבר השוה

הנמצא בהן, כולם רמוזים בהפשט, והכוונה והפשט אחד ממש הם. כי הלא הפשט הוא הנקרא לבושי התורה והתפילה, ומכלל שכל הסודות והרזין נתעטפו בלבושין ההם, והפשט הוא המלביש אותן. רק שהפשט הוא בגשמיות הארץ הלזו, והכוונה הוא בחיות הרוחניות השורה ונתלבש בדבר הלז, ובשורש הדבר הזה למעלה בשמי השמים. ואם עיני שכל לך תבין שהכל אחד הוא... על כן לא יהרוס אדם בלבבו את דברי הפשט ביודעו רמיוזותיו בכוונה, כי כל הכוונות מתלבשים בהפשט. ולזה בבירור אמרו אין מקרא יוצא מידי פשוט, כי בהפשט הנעשה לשמו יתברך בו נרמז כל הכוונה. ומי כאלקינו חכם יודע פשר דבר במה שהלביש את סתריו בפשט הזה, הלא ממנו מוצא דבר (באר מים חיים דברים א ה).

ב. "שאמרו חז"ל (שבת סג א) אין מקרא יוצא מידי פשוט. והענין הוא כי הן נודע (זוהר ח"ב קנד א) אשר התורה כולה שמותיו של הקב"ה היא וכולה רזין דרזין סתרי תורה, ופן הנה כאשר יבין האדם מסודות התורה אשר בה, יבז בעיניו לשלוח יד בפשט התורה לקיימם על פשוטתן, כיון שלדעתו הוא מרמז על דברים אחרים לגמרי, ומה לו בהפשט. על כן יסוד מוסד הניחו חז"ל ואמרו אין מקרא יוצא מידי פשוט. אף על פי שכל הכוונות והסודות ודברי חכמה ומוסר רמוזין בה, מכל מקום אינה יוצאה התורה מפשטותה מלקיימה כאשר ניתנה בפשוטי התורה.

"והאמת הנה כבר ביארנו היטב במקום אחר שכל סודות התורה והתפילה והכוונות ורזין דאורייתא

שמעולם לא שמעו פירוש יקר כזה, כי הם ידעו את הדברים בשורשם בגבתי מרומים אבל הפירוש הפשוט לא שמעו מעולם.

הקב"ה קורא לפמליא של מעלה לשמוע סיפור יציאת מצרים שלנו

בזה יש לבאר מאמר הזוהר הקדוש (ח"ב מ, ב) כל בר נש דאשתעי ביציאת מצרים וכו' וקוב"ה חדי בההוא ספור, ביה שעתא כניש קוב"ה לכל פמליא דיליה ואמר לון זילו ושמעו ספורה דשבחא דילי דקא משתעו בני וכו' עיי"ש. היינו שאומר להם לילך ולשמוע סיפור חדש שלא שמעו מעולם, כי הם יודעים שמצרים רומז לדינים וישראל הם מדות אלו ואלו וכו', גבוה מעל גבוה, ואילו הפירוש בגשמיזם לא הודע להם.

ואכן לא בשירת המלאכים חפץ ה', אלא קוב"ה חדי בההוא סיפור של אדם מישראל מתחת, ויאמר לו עבדי אתה ישראל אשר כך אתפאר (ישעיה מט ג). כאשר יהודי מקיים מצוה בלתי לה' לבדו ללא שום פניה של גאווה וכבוד, ומבזבז ממונו לצורכי החג, והנשים נעורות בלילות ועובדות ביגיע כפים לבער את החמץ, אף שאין יודעים הלכות חמץ ועניני חמץ ושאר ושיעוריהם וכו', ורק יודעים שחמץ הוא בכל יראה ובל ימצא, ומחטטים ומגרדים בכל כוחם משך לילות שלימות – כל זה עולה לנחת רוח לפניו ית"ש.

חורש"י חוקת תשמ"א

שיודע את שיחו בודאי שראוי לו לומר, אבל מי שאינו יודע כלפי מה הדברים אמורים עלול הוא להיות ח"ו מקצץ בנטיעות, ולבא לידי אפיקורסות ומינות. ומטעם זה היו כאלו שרצו לאסור הדפסת ספרי קבלה, ואף את ספר הזוהר הקדוש. ושאר חכמי התורה התירו לצורך חכמים יודעי דבר, שבשבילם הדברים לתועלת.

גורם שמחה בכל העולמות

כמו כן מצות והגדת לבנך לבנים קטנים, או לנשים, לא יתכן לקיים עם דברי הרה"ו בליקוטי תורה, כשהבן שואל מה נשתנה אין להשיב לו בדברי הפרדס והפרע"ח, רק דברים כפשוטם: בארץ מצרים, זו שנקראת היום 'עגיפטען', נשתעבדו אבותינו על ידי גויים רשעים דוגמת אלו הצוענים שאתה רואה פה, ויוציאנו הקב"ה משם במסות באותות ובמופתים, ולעשות זכר לכך אנו אוכלים מצה זו. ומדבריו אלו נעשה שמחה בכל העולמות.

ושמעת מפה קדוש כ"ק אאמו"ר זי"ע שפעם נסתלק ילד קטן (וכפי הנראה לא היה ילד פשוט), וכשבא למעלה ושאלו אותו עסקת בתורה השיב הן, וכששאלו אותו מה למד פתח ואמר להם פסוק ואלה המשפטים וגו' עם הביאור הפשוט שלמד בחדר, ולשמע דבריו נעשה שמחה גדולה, וכל המלאכים באו לשמוע את דבריו,

(א) תורה ומצוות במסירת נפש. (ב) לימוד התורה יסוד היהדות

אספרה לדור אחרון מדרכי הילוכו בקדושה של זקה"ק מצאנו זי"ע, בליל פסח שנת תרל"ו הסמוך להסתלקותו, כאשר שמעתי מכ"ק אאמו"ר זי"ע שהיה שם.

זקני הקדוש ירד ממטתו וישב ליד השולחן לערוך את הסדר. ומרוב חולשתו לא היה גופו הקדוש מסוגל להחזיק דבר גשמי, וכששתה כוס ראשון ושני הקיא מיד. כשהגיע לאכילת מצה צעק בלבת קדשו: יכנסו הבנים והנכדים ויראו איך שצריך מסירת נפש בפועל ממש עבור כל מצוה דאורייתא, ולקח המצות בידי קדשו והתחיל ללעוס בחניכיו (שכבר לא היו לו שיניים, ויש לציין שהמצות בצאנו היו עבים פי ארבע וחמש מהמצות שבזמנינו). ומיד כשבלע התחיל להקיא. וכשהפסיק להקיא חזר והמשיך באכילתו בעינים עצומות בדביקות עילאה, וגם בשעה שהקיא לא פתח עיניו. ובנו הקדוש, הוא זקה"ק מגארליץ זי"ע, כשראה שאין קץ לדבר נגש והתחיל לשבר ולהוריד קימעה קימעה מחלק המצה העורפת ויוצאת מיד קדשו (מישהו אחר לא היה מרהיב בנפשו לעשות דבר כזה). כשנגמר מה שנשאר בידו פתח זקה"ק את עיניו והסתכל, ולא אמר דבר, אלא עמד והלך אל הארון שהמצות היו מונחים שם, (כי על מצות ערב פסח שלו לא האמין לאף אחד והוא עצמו החזיק את המפתח לארון), והוציא שתי מצות אחרות והתחיל שוב, ואז כבר הצליח לאכול ללא הקאה.

קודם אכילת מרור הכריז שוב ואמר: יכנסו הילדים והנכדים ויראו, שצריך מסירת נפש בפועל ממש להבורא כל עולמים, לא רק במצוה דאורייתא אלא גם על מצוה דרבנן. ולקח

שיעור גדול מהחסא, ובירך על אכילת מרור ואכל ולא הקיא. (להוציא ממה שאחד כתב דברי שטות, ששמע מאיזה חסיד שוטה, שזקה"ק לא אכל מרור בשנה ההיא, ובמקום ברכת על אכילת מרור בירך אשר קדשנו במצותיו וצונו ונשמרתם לנפשותיכם. והא בורכא, ולא מצינו ברכה כזאת, ומי שמברך כן ברכתו לבטלה).

קודם אכילת כורך הכריז שוב להכניס את הילדים ונכדים, למען יראו שגם על מנהג צריך מסירת נפש בפועל ממש. ואמר זכר למקדש כהלל וכו' ואכל כל המצה והתמכא בבת אחת ללא הקאה.

אחרי שגמר הסדר, בעודו יושב ומיסב על מיטת הסדר, שם ידיו הקדושים על גופו הקדוש, ואמר: שישו מעי שישו מעי על שריחם עליכם השי"ת, כמה סודות קדושות וכוונות קדושות וטעמים קדושים יש באכילת מצה, בארבע כוסות, מרור, כורך, אפיקומן, חרוסת, כרפס וכו' (ומנה כל דבר במיוחד), ואת כל אלו רכשתם היום, הכל נכנס בכם ונשאר בתוככם, שישו ושמחו. ומאמר זה הוא היותר חידוש מכל הסיפור, שדיבר אל מעיו הקדושים שישמחו על הכוונות קדושות שנכנסו בהם, והדברים עתיקין.

כשעושים במסירת נפש יש סייעתא

דשמיא

הנלמד לנו מדברי קדשו דמי שממית עצמו על התורה והמצוות יש לו סייעתא דשמיא שיעלה בידו לשמור ולעשות. וכחינת מה שאמרו (ב"ק צב א) כל המבקש רחמים על חבירו והוא צריך לאותו דבר הוא נענה תחלה, דמאחר והוא נותן

קימעא ואישן קימעא וכו' אבל אדם בא מן השדה בערב נכנס לבית הכנסת אם רגיל לקרות קורא ואם רגיל לשנות שונה וקורא קריאת שמע ומתפלל ואוכל פתו ומברך.

לפום צערא אגרא

ומסופר שפעם בא יהודי אחד לאיזה צדיק ובקשתו בפיו: רבי, הרבה יסורים ועמל אני סובל בעולם הזה, שיבטיח לי רבינו שלפחות עולם הבא יהא לי. הוכיחו הצדיק על פניו ואמר לו: שוטה שבעולם, אם חיי עולם הזה שעבורם אתה עמל ועובד כל ימי חיך לא הצלחת להשיג, איך תצפה לחיי עולם הבא כשאין אתה עושה מאומה עבורם. **עולם הבא לא נותנים במתנת חנם**, אילו כן לא היה צורך ליתן לנו תרי"ג מצוות, ואף לא היה סיבה לבריאת אדם עלי אדמות והיה יכול לישאר לישיב על מי מנוחות בעולם הבא, אבל תכלית בריאתו היא שיהא עמל ויגע בתורה ומצוות, ולפום צערא אגרא (אבות ה כב).

אשר על כן עיקר גדול היא לעסוק בתורה בלילה. לא מיבעיא לאלו שטרודים כל היום על המזחיה ועל הכלכלה, שאצלם **נחשב לעון פלילי אם לפחות לעת ערב אינם קובעים עתים לתורה, ואפילו אם ייגרם לו מזה הפסד ממון, מוטב לו שישתפק במועט בחיי עולם הזה, ובלבד שלא יאבד לגמרי חייו בעולם הבא. אלא גם אברכים שתורתם אומנתם ויושבים כל היום בין כותלי בית המדרש חייבים לשנס מתנם לעמוד בבית ה' בלילות, כי לפום צערא אגרא, ולחיות ער בלילה הוא יותר צער מתענית. ראייה לדבר מהא דקיימא לן (שבועות כה א) האומר שלא אישן ג' ימים מלקין אותו וישן לאלתר, ואילו באומר שלא אוכל אינו שבועת שוא אלא בז' ימים (רמב"ם שבועות ה כ), הרי שהגוף נזקק לשינה יותר מאכילה.**

נפשו עבור השי"ת ומצותיו, חוזר עליו השי"ת לסייע בידו שיצליח להתגבר על כל המניעות הכי גדולים, ושולח לו מלאכים ושרפים לשומרו, וכל ענינים טבעיים שבעולם עומדים לעזרתו בקיום המצוה.

זה שרמזו חז"ל (ברכות סג ב) בדקדוק אומרם שאין דברי תורה מתקיימין אלא במי שממית עצמו עליה. כי בדרך כלל מי שהוא בגדר מה שנאמר (תהלים נ טז) ולרשע אמר אלקים מה לך לספר חוקי, שבשמים אין רוצים שהרשע יעסוק בתורה ומצוות, מערימים בפניו קשיים ומכשולות שונים, במחלות וכיוצ"ב, שלא יוכל לקיים המצוה כדת לעשות. אבל אם מתגבר ומוסר נפשו להשי"ת, מתוך שהמצוה חשובה אצלו יותר מחייו, אז מתקיים בו (יומא לח ב) בא לטהר מסייעין אותו, ואין באפשרות שום סיבה שבעולם למונעו מקיום המצוה, וה' יתן חכמה שיוכל ללמוד ולזכור, ואין תורתו משתכחת ממנו.

חיוב לימוד התורה בלילה

על כן חלק עיקרי מחובת הלימוד הוא ללמוד תורה בלילה (רמב"ם תלמוד תורה ג יג, שו"ע יור"ד רמו כג). ולהוציא מדעת בעלי בתים שמענתם בפיהם דאחרי שעבד קשה כל היום להביא טרף לביתו הוא עיף ויגע באין אונים ואינו יכול לעסוק בתורה. וכי לא די לו ששרף וכלה כל היום בדברי הבל, בישיבתו בין גויים ופרוצות בניבול פה וליצנות וקלות ראש רח"ל, שהוא גם מבלה לילותיו בתוהו ובהו, הלא ביותר צריך לזרז עצמו לחטוף גמרא מיד בהגיעו לביתו, דוגמת מי שמשגיג פרוסת לחם אחרי שלא אכל כל היום. וראשית כל דבר עליו לישיב ללמוד דף גמרא או פרק משניות, כמו שאמרו (ברכות ד א) שלא יהא אדם בא מן השדה בערב ואומר אלך לביתי ואוכל קימעא ואשתה

תחיית המתים בשכר נדודי שינה

ואיתא דכשלומדים התלמידים וישנים על הספר, הקב"ה מושמר את הריר היוצא מפיהם, ועושהו טל להחיות עמי הארצות בתחיית המתים (מובא בפירוש מעשה אורג בפיוט מוסף יום א' דר"ה קודם ברכת מחיה המתים). ויש לומר שזה בזכות מסירת נפשם של תלמידי חכמים כשנדדו שנה מעיניהם, שזה צער גדול מאוד, ולכן ריר היוצא אז מפיהם, כשנדדמו לאונסם לכמה רגעים, מסוגל להחיות מתים. מדה כנגד מדה, כמו שהם מסרו חיותם עבור לימוד התורה, כך יעמדו המתים לתחייה על ידם.

מצות סיפור יציאת מצרים בלילה –

לתקן עון עבודה זרה

זה ענין מצות סיפור יציאת מצרים בלילה. דבארץ מצרים עבדו עבודה זרה (ילקוט בשלח רמז רלד, ורש"י שמות יב ו'), שיש בזה עון חילול השם בפרהסיא, ומי שיש חילול השם בידו אין לו כח בתשובה לתלות ולא ביום הכפורים לכפר ולא ביסורין למרק אלא כולן תולין ומיתה ממרקת (יומא פו א'), ולימוד התורה בלילות עולה במקום מיתה, כיון שיש בזה ענין של מסירת נפש, כשמתמודד להסיר חבלי שנה מעל עיניו, ואינו משגיח במה שזה עלול להזיק לבריאותו. ובה שיושבים ומספרים ביציאת מצרים כל אותו הלילה להגיד נפלאות הבורא, ומה גם שכל ההגדה יסודה מפסוקים ומדרשי חז"ל שצריך ללמוד ולדעת פירושם, מתקנים ענין של מתחלה עובדי עבודה זרה היו אבותינו בגלות מצרים. ולכן המנהג אצל רוב בני ישראל שיושבים ומאריכים בסדר ליל פסח עד קרוב לאור היום.

יציאת מצרים בזכות קבלת התורה

ע"כ כך נאמר (שמות ג יב) וזה לך האות כי אנכי שלחתך בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים על ההר הזה, ופרש"י ושאלת מה זכות יש לישראל שיצאו ממצרים, דבר גדול יש לי על הוצאה זו, שהרי עתידים לקבל התורה על ההר הזה וכו' והיא הזכות העומדת לישראל.

כי משה רבינו תמה באיזה זכות אגאלם, והלא עובדי עבודה זרה הם. על כך באה התשובה שעתידים לקבל התורה על ההר הזה, ואז בכל דיבור ודיבור שיצא מפי הקב"ה יצתה נשמתן של ישראל וכו' (שבת פח ב), ולהורות נתן על החיוב לעסוק בתורה מבלי להפסיק אף שנפשו יצאה בדברו, ומיד במתן תורה הראה הקב"ה ענין זה שאין התורה מתקיימת אלא במי שממית עצמו עליה. הנה כי כן יעלה בידם כפרה ותיקון גם על מה שעבדו עבודה זרה. והיא הזכות העומדת לישראל לצאת ממצרים, שמסרו נפשם לקבל את התורה ואף שיצאה נשמתם בדיבור ראשון חזרו לשמוע דיבור שני, וכן הלאה עד עשרת הדברות.

מה העבודה הזאת לכם לעסוק בתורה

ויבואר במאמר המגיד (הגדה של פסח) רשע מה הוא אומר מה העבודה הזאת לכם וכו' אילו היה שם לא היה נגאל. ולהבין בעי מנא ליה שלא היה נגאל, והלא כמה כופרים ועובדי עבודה זרה היו בין הנגאלים, כדאשכחן (ילקוט בשלח רמז רלד) שהשר קטרג עליהם הללו והללו עובדי עבודה זרה. ובעיקר שאלתו מה העבודה הזאת לכם צריך ביאור, דאיזה עבודה ועמל הוא רואה כאן כאשר כולנו מסובים ואוכלים מצה טריה שנאפה בערב פסח ובשר רך צלי שמן וטוב.

לעסוק בדברי תורה בליל הסדר

מכאן מודעא רבה לאורייתא שליל פסח הוא זמן לימוד התורה. אצלינו היה מנהג שכל ילד קטן מגיל שמונה, או אפילו יותר צעיר, אמר פלפול קודם מה נשתנה כל חד לפום חורפיה, וכ"ק אאמו"ר זי"ע היה יושב ושומע בהנאה מרובה, והמלמד בתלמוד תורה לימד זאת לילדים, ואשמח מאוד אם יחזרו להנהיג מנהג זה. והענין בזה, להשריש בהם משחר ילדותם חובת הלימוד ביגיעה והבנה, שלא יהא בגדר סתם מקשן עם הארץ, ובבואו לשאול את הקושיות עליו להראות תחלה שמשנתו סדורה לו.

כי ליל הסדר לא נועד לאכילה ושתייה והוללות אלא לעסוק בדברי תורה. ולכן נהגו להאריך באמירת ההגדה, עד שבקושי היה זמן לאכול קצת מרק, ולפעמים אפילו לא אכלו בשר, מכיון שהיו צריכים להספיק אכילת האפיקומן קודם חצות. וכן היה אצל כ"ק אאמו"ר זי"ע שבלייל ראשון היה נדיר מאוד שיאכל כל הסעודה, רק המסובים אכלו סעודת יום טוב כרגיל, ואיחרו באכילת האפיקומן לאחר חצות מכיון שאין זה אלא חומרא (עיין טור וב"י ריש סימן תעז) כשלעומת זה מצות סעודת יום טוב חובתה מן התורה.

על זה שאלת הבן החכם מה העדות והחוקים והמשפטים אשר צוה ה' אלקינו אתכם, מדוע אתם עוסקים כעת בלימוד העדות והחוקים והמשפטים, ואחר כך כשנגיע למצות קרבן פסח יהא צורך לאוכלו בחפזון. ואף אתה אמור לו כהלכות הפסח אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן, כדי שישאר טעם פסח בפיו, רמז יש בדבר שטעם המצוה עלולה להפיג מהר, לא כן לימוד התורה שטעמה שריר וקים. במצוה קדושה של פסח, אם

לדרבינו יבואר שכוונתו על לימוד התורה, ועל דרך שדרשו (ספרי פרשת עקב) ולעבדו בכל לבבכם זו תלמוד. אכן מוצא חן בעינינו מצות אכילת בשר צלי אש על מצות ומוררים, ושתיית ארבע כוסות של יין, מכל זה הוא נהנה ושמח, אבל אינו יכול לסבול ריבוי אמירת ההגדה ודברי תורה בלילה הזה. על זאת שאלתו מה העבודה הזאת לכם, כלומר לכם להנאתכם ולטובתכם, כהדא דילפינן דביום טוב בעינן לכם (עיין ביצה טו א), וכי איזו הנאה ותועלת בחיים יש לכם מעבודה זו.

שלא כדברי הבן החכם שבא ושואל בעדינות מה העדות והחוקים והמשפטים אשר צוה ה' אלקינו אתכם, כלומר הלא עוד מצוות הלילה לפנינו באכילת פסח וחגיגה, כזיתא פסחא והלילא, ומה ענין ההתמהמהות בעסק התורה בשעה זו (ויבאר עוד להלן) - הרי שהרשע בא בטרוניא על כל עיקר הלימוד מה העבודה הזאת לכם לכם ולא לו, שלפי דעתו אין צורך ללימוד בלילות, ורק רוצה לאכול הרבה מצה ופסח ואחר כך יעלה על מטתו מרוב עייפות.

על כן אמר ולפי שהוציא את עצמו מן הכלל של לומדי התורה כפר בעיקר, כדברי רש"י (דברים יא טז) שכיון שאדם פורש מן התורה הולך ומדבק בעבודת כוכבים. ואף אתה אמור לו בעבור זה עשה ה' לי בצאתי ממצרים, וכנ"ל דכל עיקר יציאת מצרים לא היתה אלא בזכות התורה, אם כן רשע זה שבועט בתורה ושואל מה העבודה הזאת לכם, ואינו רוצה לעמול בלימוד התורה בלילות, רק לישן כדי להחליף כח לעבודת יום המחרת לעבור הון, וכל משאת חיו היא אכילה ושינה, אילו היה שם לא היה נגאל.

להתפלל בצבור, ולברך את העם בקבלת פתקאות (ג'זעגנען), ואחר כך ערך שולחנו הטהור לפני מאות אנשים, כשהכריזו שמו של כל אחד שמעמיד שר לכבוד ערב פסח, ובסוף הסעודה גם סיפר באריכות את המעשה הידוע שסיפר רבו הקדוש מראפשיטץ ז"ע, ואחר ברכת המזון הלך לשרוף את החמץ, ולפעמים היה זה כשעה קודם סוף זמן שריפה. וזקה"ק מסיגוט ז"ע אמר פעם לכ"ק אאמור"ר ז"ע: אני מאוד מקנא בזקנך, אני מתחיל להזדרז כבר מבערב ואף פעם לא עלתה בידי לאכול חמץ בערב פסח, וזקנך יש לו זמן בשביל הכל. זה היה אחד מהענינים המופלאים, בין הרבה דברים בלתי טבעיים, שהיו רואים בצאנו. וכבר אמרתי שזה בחינה אחרת של אורך ימים שניתן לצדיקים, היינו שהימים שלהם מתארכים, והשעה מתעכבת בשבילם, אמנם בלתי מושג וידוע היאך זה אבל כך היה תמיד.

אכן זקה"ק מילא אחר הבטחתו, ובשעה אחד עשר וחצי כבר פנה אל הגבאי: משה יהושע בוא ונלך לאפיית המצות. אמנם בהיות ובדרך כלל לא היה מגיע קודם שעה אחד וחצי, לא היו מוכנים לכך. כעבור עוד רבע שעה חזר שוב ואמר: משה יהושע בוא ונלך לאפיית המצות. כשאמרו לו שעדיין אין התנור מוכן, אמר: אם כן בינתים תנו לי גמרא מסכת חגיגה ללמוד בה, שכך היה דרכו בקודש ללמוד מסכת חגיגה בערב פסח. והתחיל את המסכת ולמד במהירות דף אחר דף גמרא רש"י ותוספת, כשבתוך הדברים השמיע גם הערות קצרות. בינתים כבר היו עומדים הכן לאפיית המצות, אבל מכיון ששקע בלימודו יצא מדעתו לגמרי שערב פסח וערב שבת היום, ורק אחרי כשעתיים ורבע (בשעה

יוסיף לאכול אחריה משהו כבר לא ישאר הטעם בפיו, ואילו בדברי תורה כמה שיוסיף ללמוד יזכור ביותר מה שלמד מקודם. אשר על כן אנו מעדיפים מצוה הקיימת לדורות עולם על פני מצוה שאינה אלא לשעתה.

התגברות היצר נגד לימוד התורה

עלי לחזור ולומר מה שאני רגיל לדרוש הרבה פעמים, שיסוד היהדות היא לימוד התורה, ובזה תלוי עיקר השלימות בדורנו זה. ולכן הסט"א מתגברת ביותר לבטל מתלמוד תורה על ידי סיבות שונות, זה בכה וזה בכה, אחד מתרפה מלימודו בגלל שאין לו כשרונות, והשני בגלל שהוא חולה ל"ע, או עצבני. ורואים בעליל שהטומאה נותנת לאדם שירבה בנתינת צדקה ובתענייתים, רק שלא ילמוד תורה, לפי שלימוד התורה גירא בעינא דשיטנא ובכך שוברים כח הטומאה, וממנו נדע כמה עלינו להתחזק בזה, כי זה לעומת זה עשה אלקים.

חובת הלימוד בערב פסח

עובדא הוה אצל זקה"ק מצאנו ז"ע בערב פסח שחל בערב שבת. מאחר ואז לא היו הרבה תנורים כמו בזמנינו, והוצרכו להשתמש בתנור של המצות עבור הטמנת החמץ לסעודת שבת, נכנסה הרבנית וביקשה בהיות והיום קצר אולי אפשר להזדרז באפיית המצות לגמור מוקדם, כדי שיהא עוד זמן להגעיל את התנור ולהטמין לכבוד שבת מבעוד יום. נענה זקה"ק ואמר: לכבוד שבת בודאי אזדרז.

ומן הידוע שהמהירות אצל זקה"ק כשהיה ממהר היתה באופן יוצא מהרגיל, שאף אחד לא היה מסוגל לעשות. ובכל ערב פסח היה דרכו בקודש

שתים וחצי), כשסיים כל המסכת, נזכר לשאול אם התנור כבר מוכן, והלך במהירות לאפיית המצות. זה מה שנקרא לימוד התורה.

והנלמד לנו מעובדא זו על חובת הלימוד בערב פסח. וידוע מדרך הקודש של נוסח צאנו בה נשתלבו חסידות ונוסח אשכנז ביחודא שלי, וזקה"ק היה רבי ומתנגד בחדא מחתא, וכמו שהארכתי בזה כמה פעמים.^ג ומכיון שלא היה אפשרות אז לאפות מצות ישב לעסוק בדברי תורה.

אפיית מצות בערב פסח קודם חצות

ע"פ האמור נראה לומר טעם למנהג כמה צדיקים שלא אפו מצות בערב פסח רק קודם חצות. ושמעתי שהטעם משום חומרא דחמין במשהו לאחר שש, ושמוא ישארו פירורין ויש כבר משום איסור בל יראה.

ע"פ הלכה אמרתי לדון בזה. דהנה נחלקו (זבחים י"א ב) רבי יהושע וכן בתירא בשוחט את הפסח שחרית בארבעה עשר שלא לשמו, רבי יהושע מכשיר כאילו נשחט בשלשה עשר שהרי זמנו בין הערבים, וכן בתירא פוסל דסבר כוליה יומא זימניה הוא. והרמב"ם (פסולי המוקדשין טו י"א) פוסק דפסול אפילו שחטו בשחרית, והראב"ד השיג דזהו כבן בתירא ורבי יהושע מכשיר, וכתב בכסף משנה דהרמב"ם פסק כבן בתירא דכל היום זמנו

משום דשקלו וטרו אמוראי אליביה. והמפרשים האריכו למעניותם ליישב ממה שהרמב"ם עצמו (שם יב) פסק דפסח ששחטו לשמו בארבעה עשר קודם חצות פסול לפי שאינו זמנו, ושנראה מזה דאף שעיקר הקרבנו דוקא לאחר חצות, מכל מקום בנוגע לדברים אחרים היוצאים מזה חשוב זמנו גם בשחרית. ויש לומר דלענין אפיית המצות בערב פסח, שלהלכתא לא קיימא לן כדעת הירושלמי דאוסר בנאפה קודם חצות, רק שהמנהג להחמיר לאפות אחר חצות שהוא זמן הקרבת הפסח (עיין טושו"ע ריש סימן תנח), על כל פנים שפיר יש מקום לסמוך גם בזה על דעת בן בתירא דכוליה יומא זימניה הוא.

לימוד סדר קרבן פסח אחר חצות

והנראה עוד בזה. דהנה מנהג כל ישראל לומר סדר קרבן פסח במנחה של ערב פסח, וזה במקום הקרבת הפסח, ועל דרך (מנחות ק"א) כל העוסק בתורת עולה כאילו הקריב עולה. אמנם דעת לנבון ניקל שאם אומרים זאת ללא הבנה, וכתחינה בעלמא, אין זה בגדר עוסק בהלכות הפסח.

לכן העדיפו אלו הצדיקים להשאיר את הזמן פנוי עבור לימוד מסכת פסחים (וכמו שכתבו שכך נהג הגר"א), או לפחות מפרק תמיד נשחט ואילך (הנקרא פסח שני). ובפיוט לשבת הגדול יש

יחדיו. עוד שמעתי מהרה"ק מנאסאד זצוק"ל, מה שקיבל מצדיקים, בסיבת הדבר שסיבבו מן השמים שיהיה חתנו של הברוך טעם שהיה אז מתנגד גדול לחסידות, כי רצו מהשמים שזקה"ק מצאנו ילמד גם אצל מתנגד ויכיר גם דרך זה, כי אלו ואלו דברי אלקים חיים (חורש"י תרומה תש"ז, חורש"י וישב תשמ"ג).

ג. שמעתי מהרה"ק מנאסאד ששמע מחו"ז בזו"ר הגה"ק מהארנאסטייפל זי"ע שאמר הגדרה קולעת על זקה"ק: חותני הוא חסיד כבעל התניא ומתנגד כהגאון מוילנא. וזה אמת ויציב וידוע למי שידע ומכיר דרכו בקודש, שבצאנו הלך הכל ביחד (בדרשת כ"ה ניסן תשמ"א). שדרך צאנו היתה משולבת משני הדרכים

להמשיך הישועה על ידי לימוד התורה

וזו עיקר פסח, פה סח (שער הכוונות פסח דרוש ג, ועוד), לקבל על עצמינו שהפה יסיח תמיד בדברי תורה, ובמסירת נפש, אולי בכך יתעשה האלקים לנו ויקיים בנו מה שאמרו (אבות ג ה) כל המקבל עליו עול תורה מעבירין ממנו עול מלכות ועול דרך ארץ. ישראל קדושים משפשפים ומגורדים בעמל רב לבער את החמץ, והדבר היחידי שעוד חסר היא לימוד התורה שבכוחה לפעול ישועת השי"ת.

ולכן המנהג שהרב דורש בשבת הגדול לקיים ענין שואלין ודורשין בהלכות הפסח (שו"ע אור"ח תכט ובמג"א), והבעלי בתים לומדים את הסוגיא כדי שיבינו את דרשת הרב, והרב עצמו חייב להתייגע בתורה להכין את הדרשה. והמכוון בכל זה לאשר בניסן נגאלו ובניסן עתידין להגאל (ר"ה יא א) ברצונו להחיש ישע, שבזכות לימוד התורה של בני ישראל ניוושע בתשועת עולמים.

חורש"י צו תש"מ

דיני הגעלת כלים ובדיקת חמץ, אבל דיני קרבן פסח לא נכללו שם, כי לימוד זה השאירו עבור ערב פסח אחר חצות היום, כשהוא מלוכש בבגדי יום טוב. וכמובן שהדברים אמורים למי שבקי בענינים, שכבר למדם במושך השנה, שאז יכול לחזור עליהם בערב פסח תוך זמן קצר. וסברו אלו הצדיקים דהעסק בתורת קרבן פסח עדיף מאפיית המצות באותו זמן, שכנ"ל הוא זכר להקרבת הפסח. והגם שאצלינו לא נהגו כך, מכל מקום הראינו מקום למנהג צדיקים אלו, ואלו ואלו דברי אלקים חיים.

דבר זה חייב כל אחד להכניס בדעתו שעיקר קדושת הזמנים היא בלימוד התורה, וכשעוסקים בערב פסח בהלכות קרבן פסח הרי זה כאילו מקריבים קרבן פסח. לו ישמעו בקולי היו המלמדים מאספים את הילדים בערב פסח ללמוד עמהם בפרשת בא פסוקי קרבן פסח, וגם הבחורים יישבו וילמדו אז, וזה עדיף ממה שיסתובבו בחדר אפיית המצות כשאין צורך בהם.

עיבוב הגאולה בגלל פירוד הלבבות

מצות עגולות רמז לפירוד

והנה שני גושים מרובעים אפשר לקרבהם אחד לאחד והיו לאחדים, מה שאין כן בדברים עגולים. לכן עושים המצות עגולות, להורות על סיבת שעבוד גלות מצרים לפי שלא נתחברו יחד להיות כאיש אחד.

יציאת מצרים ומתן תורה כאיש אחד

ומצינו (תדב"ר כד) שיוצאי מצרים עשו כולם אגודה אחת וכתרו ברית לגמול חסד זה עם זה, וזאת על ידי שראו מה עלתה להם מחמת הפירוד, וקבלו עליהם מצות (ויקרא יט יח) ואהבת לרעך כמוך, לאהוב את חבירו ולהרגיש בצערו וצרתו. עד שנתעלו והגיעו למעמד הר הנבחר (שמות יט ב וברש"י) ויחן שם ישראל נגד ההר כאיש אחד ובלב אחד.

מיתת תלמידי רבי עקיבא אחר חג

הפסח

לכן בימים שבין פסח לעצרת מתו תלמידי רבי עקיבא מפני שלא נהגו כבוד זה בזה (יבמות סב ב), דלפי שלא למדו מוסר בחג הפסח להתנהג באחדות, נתעורר עליהם הקטרוג, והזמן גרמא לענשם.

בזה יש לומר טעם למנהג חכמי ספרד (עיין לב דוד פרק לב), וכן נהגו כמה צדיקים מתלמידי הבעש"ט לאכול מצה מפסח עד שבועות, ובפרט בשבתות שביניהם, ובחג השבועות. דלהורות נתן על ענין שנוהגים אבלות, ושמתו תלמידי רבי עקיבא בימים הללו, לפי שהתנהגו בדוגמת המצות העגולות שאין מתקרבות להיות לאחדים.

מנהג ישראל לעשות המצות עגולות. ויש שכתבו רמז לכך מלשון הכתוב (שמות יב ט) עוגות מצות, עוגות לשון עיגול (עיין מו"ק ד ב רש"י ד"ה עוגיות). ומכל מקום טעמא בעי.

ונראה דהנה אמרו חז"ל (הובא בישמח משה בכמ"ק) בזמן שישאל באגודה אחת אין כל אומה ולשון יכולה לשלוט בהם, שאין לסט"א כח לשלוט על בני ישראל לולי הטומאה של פירוד לבבות.

שעבוד מצרים בגלל מחלוקת

וירא אנכי לומר, אבל לפי פשוטם של דברים הרי רואים שכל עיקר השתלשלות שעבוד מצרים היתה על ידי מחלוקת, כמו שאמרו (רש"י בראשית לו ב) בקש יעקב לישב בשלוה וכו' קפץ עליו רוגזו של יוסף. דאלמלי היה ביניהם שלום ואחדות היה יושב יעקב בשלוה בארץ מגורי אביו, ושם היה מתקיים גזירת (בראשית טו יג וברש"י שם) כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם, כמו אצל יצחק אביו. אבל משקראו לבני השפחות עבדים, ויוסף הביא דבתם רעה, וישנאו אותו ולא יכלו דברו לשלום, היה בזה לפי גודל מודריגתם פגם במדת האחדות, ומזה נגרם שיהא כח לאומות לשלוט עליהם, ולעבד נמכר יוסף, ואשר מזה היה גם סיבה לעונש עשרה הרוגי מלכות (מדרש משלי א).

וכך אמר משה רבינו ע"ה (רש"י שמות ב יד) כשיצא וראה והנה שני אנשים עברים נצים ומריבים, ושיש ביניהם רשעים דלטורין: אכן נודע הדבר שהייתי תמה עליו מה חטאו ישראל מכל שבעים אומות להיות נרדים בעבודת פרך, אבל רואה אני שהם ראויים לכך.

עכבו את הגאולה על ידי רבי עקיבא

ומצינו (ירושלמי תענית כד א) שרבי עקיבא היה דורש (במדבר כד יז) דרך כוכב מיעקב דרך כוזבא מיעקב, וכשראה את בר כוזבא היה אומר דין הוא מלכא משיחא. ותמוה מאוד איך טעה בזה התנא האלקי שעליו אמרו (במדבר יט י) שנגלה לו מה שלא נגלה למשה.

ויש לומר דהנה נראה ברור שרבי עקיבא לא ידע מהתנהגות תלמידיו, דאילו כן ידע היה מוכיחם ומחזירם למוטב, (והארכתי מזה במקו"א **דיש צדיקים שמן השמים מעכבים בעדם שלא לראות שום רע על אדם מישראל**, בבחינת (במדבר כג כא) לא הביט און ביעקב ולא ראה עמל בישראל, וכזאת היה מדרגתו של רבי עקיבא שאמר (מכות ז א) אילו היינו בסנהדרין לא נהרג אדם מעולם). ואילו היה ביניהם שלום ואחדות היה רבי עקיבא בן יוסף משיח בן יוסף, ובר כוכבא משיח בן דוד, וכך אכן דימה רבי עקיבא להיות, אבל בעוונות שרבו גברה כח הסט"א להכניס פירוד בין התלמידים, ומזה נתעכבה הגאולה.

השתדלות הצדיקים בקירוב הגאולה

שלא יצאה לפועל

ונראה שענין זה היה גם אצל רבינו הקדוש מלובלין זי"ע, כשרצה להביא את הגאולה שלימה בשנת תקע"ה, והיו עמו בעצה אחת הצדיקים הקדושים הרבי ר' מענדל מרימנאב, המגיד מקאזניץ, בעל מאור ושמשי, ועוד קדושים זי"ע, ונועדו יחד לפעול בזה בחג שמחת תורה. אלא שבינתים נסתלק המגיד הקדוש מקאזניץ, ולא הודיעו על כך להרבי מלובלין, ואיתרע ביה מילתא בהיותו עוסק בהכנה רבה לעריכת ההקפות, והמעשה באריכות ידועה

לחכמי לב הבקיאים ומבינים בדברים העומדים ברומו של עולם. גם אצל שאר הצדיקים היו הפרעות וביטולים, אצל אחד פרצה שריפה, ובבית מדרשו של המאור ושמשי נזרקו אבנים.

לפי מה שהבנתי וראיתי בספרים הקדושים נראה, דאלמלי היה שורר אצל ההמון אחדות גמורה, כמו אצל צדיקים הללו, היו מצליחים להוציא הענין אל הפועל, אבל מכיון שעדיין לא נתקן עון שנאת חנם שהחריבה את בתינו (יומא ט ב) נתעכבה הגאולה.

כרמז לכך נזרקו אבנים לבית מדרשו, לרמז דכל עוד ועדיין יש מריבה ומחלוקת, שזורקים אבנים אחד על השני, אי אפשר להביא את מלך המשיח.

והרה"ק מראפשיץ זי"ע, אשר תלמידו זקה"ק מצאנו זי"ע אמר עליו שהיה מעין בעל שם טוב (בעל שם"סקא), הוא השכיל בחכמתו להכיר את העולם, וראה שאין הדור ראוי לכך, ונתן נפשו על הדבר להפריע לצדיקים הנ"ל, והדברים עתיקין.

וירא אנכי לומר שאולי מובן בזה כמה ענינים שראו אז אצל צדיקים, שדחו ממחניהם אנשים קדושי עליון אשר מאריות גברו, לפי שהבינו דלא זו הדרך, דאי אפשר לכבות אש עם נפט, וד"ל.

אבלות בימי הספירה, ואמירת

הפיוטים בשבתות

לפיכך נוהגים אבלות בימי הספירה, וכמו בימי בין המצרים, מכיון שלולא הפירוד אצל תלמידי רבי עקיבא היתה הגאולה על ידי בר כוכבא, וכבר לא היינו מתאבלים בימי בין המצרים.

מחלוקת ביניהם (רש"י דברים לג ה), ולפי שלא היו באחדות נסתלקה שכינה, והיה כח למלך בבל לצור על ירושלים.

והנה השבת הוא בכלל מקראי קודש (ראה שו"ע הרב אור"ח רמב א), וטעם מקראי קודש שיהיו ביום הזה כולם קרואים ונאספים לקדש אותו וכו' (רמב"ן ויקרא כג ב), ועל ידי שמתאספים באחדות השכינה שורה בישראל, וכמו שאמרו (זוהר ח"ג קעט ב) לא זזה שכינה מישראל בכל שבתות וימים טובים ואפילו בשבתות דחול. ולכן תענית עשרה בטבת, על שנסתלקה שכינה בעון שנאת חנם, היו מתענים אפילו בשבת, לרמז ששל ידי שנאה ופירוד מבטלים בחינת קדושת השבת.

והיינו טעמא דחכמי אשכנז הקדושים לומר הפיוטים בשבתות אלו, כי על עון שנאת חנם מותר לעורר ולקונן אפילו בשבת, כולי האי ואולי יתבוננו וישובו מדרכם הרעה, ונוכח שיאמרו ה' לצרותינו די, ובחג השבועות ביה יפקון מגלותא (תיקוני זוהר כא).

רעוא דרעוין בהעלתך תשל"ז

ובשבתות הללו אומרים פיוטים המלאים נהי וקניה על החורבן והגלות, וכבר עוררו בזה שאומרים בשבת דברים המעוררים דרך עוצב (עיין אשל אברהם להגה"ק מבוטשאטש סימן סח). אמנם חכמי אשכנז הקדושים הם שידעו דברים לאמיתתם, דעון שלא נהגו כבוד זה בזה גרם לעיכוב הגאולה, והזמן גרמא עכשיו לבכות ולקונן על כך.

וזה כעין שכתב באבודרהם (סדר תפלת התעניות והובא בב"י אור"ח תקט) לגבי תענית עשרה בטבת, דאפילו היה חל בשבת לא היו יכולים לדחותו ליום אחר מפני שנאמר בו (יחזקאל כד ב) בעצם היום הזה. היינו שבעצם היום הזה סמך מלך בבל אל ירושלים וסבב את העיר וצר עליה, וזאת בעון שנאת חנם. כי (תהלים קכה ב) ירושלים הרים סביב לה וה' סביב לעמו לבטל כח הרשעים לסבב את ירושלים, אך כל זאת כאשר שם עלו שבטי י-ה, בהתאסף ראשי עם יחד שבטי ישראל באגודה אחת ושלוש ביניהם, שאז הוא מלכם ולא כשיש

התוכן:

הנגלות לנו ולבנינו - עשיית המצוות בכוונות פשטיות

התפלה והמצוות דברים העומדים ברומו של עולם / לא כל הרוצה יבא ויטול את השם / היחודים נפעלים ממילא / גורם שמחה בכל העולמות / הקב"ה קורא לפמליא של מעלה לשמוע סיפור יציאת מצרים שלנו

א) תורה ומצוות במסירת נפש. ב) לימוד התורה יסוד היהדות

כשעושים במסירת נפש יש סייעתא דשמיא / חיוב לימוד התורה בלילה / לפום צערא אגרא / תחיית המתים בשכר נדודי שינה / מצות סיפור יציאת מצרים בלילה - לתקן עון עבודה זרה / יציאת מצרים בזכות קבלת התורה / מה העבודה הזאת לכם לעסוק בתורה / לעסוק בדברי תורה בליל הסדר / התגברות היצר נגד לימוד התורה / חובת הלימוד בערב פסח / אפיית מצות בערב פסח קודם חצות / לימוד סדר קרבן פסח אחר חצות / המשיך הישועה על ידי לימוד התורה

עיכוב הגאולה בגלל פירוד הלבבות

שעבוד מצרים בגלל מחלוקת / מצות עגולות רמז לפירוד / יציאת מצרים ומתן תורה כאיש אחד / מיתת תלמידי רבי עקיבא אחר חג הפסח / עכבו את הגאולה על ידי רבי עקיבא / השתדלות הצדיקים בקירוב הגאולה שלא יצאה לפועל / אבלות בימי הספירה, ואמירת הפיוטים בשבתות

